

**Verslag van de
algemene rijksarchivaris
over het toezicht in 1997**

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	Ontwikkelingen in het veld	6
2.1	Wet- en regelgeving	6
2.2	Organisatieveranderingen	7
2.3	Decentralisatie van het archiefbeheer	7
2.4	Verantwoording	8
2.5	Digitale duurzaamheid	8
2.6	Selectie-instrumentarium	10
3	Visie op toezicht	11
3.1	Toezicht op de naleving van de Archiefwet 1995	11
3.2	Het veld waarover toezicht wordt uitgeoefend	12
3.3	Knelpunten en beleid	12
3.4	Naar een kwaliteitsborging van het archiefbeheer	13
4	Onderzoeksactiviteiten in 1997	14
5	Inspecties in 1997	16
5.1	Agentschap van Financiën	16
5.2	Inlichtingen- en veiligheidsdiensten	16
6	Organisatie van de Rijksarchiefinspectie	19
7	Tot slot	21
Bijlage	Stand van zaken met betrekking tot het archiefbeheer bij de Militaire Inlichtingendienst	22

Artikel 25 van de Archiefwet 1995 belast de Rijksarchiefdienst met het toezicht op het beheer van de niet naar een archiefbewaarplaats overgebrachte archiefbescheiden van de Hoge Colleges van Staat, van het Kabinet der Koningin, van de ministeries en de daaronder ressorterende diensten en instellingen, van de commissarissen der Koningin, voor zover optredend als rijksorgaan, alsmede van de overheidsorganen als bedoeld in art. 41 van de Archiefwet 1995.

Jaarlijks brengt de algemene rijksarchivaris, conform art. 25b van de Archiefwet 1995, verslag uit aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen van de bevindingen van het toezicht gedurende het afgelopen kalenderjaar.

1 Inleiding

Het afgelopen jaar heeft het beheer van archieven prominent in het nieuws gestaan. In de eerste week van december 1997 kwamen twee zaken in de publiciteit waarbij sprake was van slecht archiefbeheer: de Liro-affaire van het Agentschap van het ministerie van Financiën en de oneigenlijke vernietiging van dossiers door de Militaire Inlichtingendienst. Beide incidenten zijn uitermate ernstig. Archiefbeheer krijgt nog steeds structureel te weinig aandacht binnen overheidsorganisaties.

Naast incidenten als deze wordt mijn zorg versterkt door een aantal ontwikkelingen. Toenemende decentralisatie en verzelfstandiging van taken hebben lang niet altijd een positieve invloed op de kwaliteit van het archiefbeheer. Zorgdragers digitaliseren hun archiefbestanden in toenemende mate, maar uit archiefwettelijk en beheersmatig oogpunt is lang niet alles geregeld. Actieve verantwoording door de rijksoverheid op het punt van archiefbeheer vindt nauwelijks plaats. De mogelijkheid van een jaarlijkse verantwoording via een archiefparagraaf in de Rijksbegroting bleek tot dusver teleurstellend.

Om op al deze punten verbetering te brengen, speelt toezicht een belangrijke rol. Maar toezicht is geen instrument dat op zichzelf staat. Het hangt nauw samen met de wijze waarop de rijksoverheid de verantwoordelijkheden voor het archiefbeheer neemt. Het is wenselijk dat een vorm van kwaliteitszorg voor het archiefbeheer wordt ingevoerd. Daarmee kan de overheid de kwaliteit van het archiefbeheer beter waarborgen. En het toezicht kan doelmatiger worden uitgevoerd. Hierop gaat dit verslag nader in.

Het jaarlijks verslag heeft strikt genomen betrekking op het kalenderjaar 1997. Ik streef, nu het verslagjaar al weer enige maanden achter ons ligt, naar een zo actueel en samenhangend mogelijk beeld. Daarom zijn tevens in hoofdlijnen de ontwikkelingen in de eerste helft van 1998 beschreven. Aparte aandacht wordt daarbij besteed aan de stand van zaken met betrekking tot het archiefbeheer van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Het verslag is als volgt opgebouwd:
Hoofdstuk 2 beschrijft de belangrijkste ontwikkelingen in het veld. Mede in aansluiting daarop is in hoofdstuk 3 mijn visie uitgewerkt op het instrument toezicht. De hoofdstukken 4 en 5 bevatten de concrete onderzoeks- en inspectie-activiteiten in 1997. Hoofdstuk 6 bevat een aantal kerngegevens met betrekking tot de organisatie van de Rijksarchiefinspectie.

2 Ontwikkelingen in het veld

In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan een aantal ontwikkelingen in het veld met betrekking tot het archiefbeheer. Achtereenvolgens komen aan de orde wet- en regelgeving, organisatieveranderingen bij de rijksoverheid, veranderingen in de organisatie van het archiefbeheer, het afleggen van verantwoording over het gevoerde beleid, digitale duurzaamheid en het selectiebeleid.

2.1 Wet- en regelgeving

De derde tranche van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) is, met de daarbij behorende aanpassingswetgeving, op 1 januari 1998 in werking getreden. Daarbij is ook een aantal bepalingen in de Archiefwet 1995 en het Archiefbesluit 1995 aangepast, zonder dat hierdoor de aard en inhoud van het archieftoezicht materieel veranderden. De bepalingen over het toezicht uit het Archiefbesluit 1995 zijn gedeeltelijk overgebracht naar de Archiefwet 1995 en gedeeltelijk vervallen, omdat de Awb daarin reeds voorziet.

De in het Archiefbesluit 1995 aangekondigde ministeriële regelingen met betrekking tot de duurzaamheid, de geordende en toegankelijke staat en ten aanzien van de bouw en inrichting van archiefruimten en –bewaarplaatsen zijn in concept gereed. Medio 1998 worden deze als één regeling voor commentaar aan het veld voorgelegd. Naar verwachting wordt de regeling nog in 1998 vastgesteld. De zorgdragers moeten deze regels vervolgens in hun archiefbeleid implementeren. Dat betekent ook dat de beheersregels die zorgdragers krachtens artikel 14 van het Archiefbesluit 1995 moeten opstellen, aanpassing behoeven. De Rijksarchiefinspectie zal daarover de nodige voorlichting geven. In 1999 zal onderzoek worden gedaan naar de mate waarin de aanpassingen ook daadwerkelijk zijn doorgevoerd.

Met de inwerkingtreding van de Archiefwet 1995 vallen nu ook privaatrechtelijke personen en instellingen met ‘enig openbaar gezag’ onder de werking van de wet. In het verslagjaar heeft een aantal instellingen de Rijksarchiefinspectie benaderd met de vraag of en in hoeverre zij overheidsorgaan zijn in de zin van de Archiefwet 1995. De Rijksarchiefinspectie heeft inmiddels alle zelfstandige bestuursorganen aangeschreven, zodat naar verwachting in 1998 bij alle betrokkenen hierover duidelijkheid bestaat. In het verlengde daarvan zal de Rijksarchiefinspectie voorlichting geven aan de zelfstandige bestuursorganen over de naleving van de Archiefwet 1995. De komende jaren zal er op worden toegezien, dat ook de zelfstandige bestuursorganen zich aan de verplichtingen van de Archiefwet 1995 houden.

Zoals in het verslag over 1996 al is bepleit, zou het goed zijn als een openbare registratie plaats vond van bestuursorganen en hun status (respectievelijk overheidsorgaan in de zin van de Archiefwet 1995). Dat is niet alleen in het belang van een goede uitvoering en naleving van de Archiefwet 1995, maar ook in het voordeel van de overheidsadministratie en de rechtszekerheid van de burger. Een

dergelijke registratie zou bijvoorbeeld opgenomen kunnen worden in het Handelsregister dat door de Kamers van Koophandel en Fabrieken wordt gevoerd.

2.2 Organisatieveranderingen

De laatste twintig jaar is de organisatie van het openbaar bestuur in Nederland ingrijpend veranderd. In hoofdzaak gaat het daarbij om drie vormen van organisatieverandering: (interne) reorganisaties (fusie of integratie, splitsing, opheffing), externe verzelfstandiging en privatisering van openbare taken. Zo brengt de rijksoverheid meer en meer taken onder in de vorm van zelfstandige bestuursorganen (ZBO's). Een ZBO is zorgdrager in de zin van de Archiefwet 1995, en draagt zelf de bestuurlijke verantwoordelijkheid voor de uitvoering van die wet. Ministeries waaraan de ZBO's zijn gerelateerd, hebben geen directe bemoeienis met de zorg en het beheer van archieven van ZBO's. Bijna alle reorganisatieprocessen hebben ingrijpende gevolgen voor de bedrijfsvoering, waaronder het archiefbeheer. Bij reorganisatieveranderingen zijn archieven extra kwetsbaar: het gevaar bestaat dat archieven ten onrechte buiten de verantwoordelijkheid van de overheid raken, of dat geen goede regelingen voor het beheer worden gemaakt.

De Archiefwet 1995 schrijft voor dat in de regelingen waarbij verzelfstandigingen en andere reorganisaties van overheidsorganen tot stand worden gebracht, expliciet een voorziening wordt opgenomen over de archiefwettelijke gevolgen ervan. Sinds 1988 zijn er bovendien expliciete voorschriften voor archiefoverdrachten bij reorganisaties.¹ In het verslagjaar bleek in een aantal gevallen de betreffende wetgeving hieraan niet, niet volledig of niet op de juiste wijze te voldoen. De Rijksarchiefinspectie zal in 1998 een onderzoek instellen naar de wijze waarop bij verschillende vormen van reorganisaties aandacht is besteed aan het archiefbeheer, en welke gevolgen dit heeft gehad. De Rijksarchiefinspectie zal hierover in het voorjaar van 1999 rapporteren.

2.3 Decentralisatie van het archiefbeheer

De decentralisatie van het archiefbeheer binnen de departementen zet de laatste jaren sterk door. Hierop wees mijn ambtsvoorganger reeds in zijn jaarlijks verslag over 1990-1992. In het traditionele model lag de verantwoordelijkheid voor het gehele departementale archiefbeheer bij de algemene secretarie. De algemene secretarie had onder meer tot taak de ontwikkeling van archiefbeheersinstrumenten, nadere invulling van kaderregelingen, coördinatie, toezicht en advies. Dit model is vrijwel geheel verdwenen. In het kader van die ontwikkeling is het *Besluit algemene secretarie-aangelegenheden rijksadministratie* (KB ASAR) ingetrokken. Het KB ASAR voorzag in algemene regels voor post- en archiefzaken bij de rijksoverheid, maar dit werd door de

¹ Besluit van 9 november 1988, Stb. 541, houdende voorschriften met betrekking tot de overgang van archiefbescheiden in geval van organisatieverandering bij de rijksadministratie (Besluit archiefoverdrachten rijksadministratie). In 1998 zal het besluit worden geactualiseerd.

departementen als te knellend ervaren. Hiervoor zijn decentrale vormen van archiefbeheer in de plaats gekomen. Daarbij is het lijnmanagement verantwoordelijk voor het archiefbeheer en zijn op centraal niveau in meer of mindere mate beleidsontwikkeling, interne regelgeving, coördinatie en advies neergelegd. Zowel bij centrale als decentrale vormen van archiefbeheer hebben veel zorgdragers echter nog onvoldoende greep op de kwaliteit van het archiefbeheer, mede door het ontbreken van een goede plannings- en controlcyclus voor het archiefbeheer.

De wijze waarop het archiefbeheer wordt vorm gegeven kent een grote variëteit in organisatie, regelgeving, structuur en uitvoering en uiteindelijk ook in kwaliteit. Dat maakt het veld waarop de Rijksarchiefinspectie toezicht uitoefent zeer heterogeen en de toezichthoudende taak intensief.

2.4 Verantwoording

Het is essentieel dat zorgdragers zelf verantwoording afleggen over het door hen gevoerde archiefbeleid. Op aandringen van de Tweede Kamer is in de Memorie van Toelichting op de Rijksbegroting 1998 een archiefparagraaf verplicht gesteld. Dat gebeurde mede om inzicht te krijgen in het beleid met betrekking tot digitale archiefbestanden. De archiefparagraaf zou daarmee een belangrijke bron van informatie voor de Rijksarchiefinspectie kunnen zijn, waarmee zij de kwaliteit van het archiefbeheer zou kunnen beoordelen.

De Rijksarchiefinspectie heeft in 1997 onderzoek gedaan naar de archiefparagraaf in de Rijksbegroting 1998. Het resultaat is teleurstellend. De gevraagde en geleverde gegevens geven onvoldoende inzicht om de kwaliteit en kosten van het archiefbeheer op hoofdlijnen te beoordelen. Mijn ambtsvoorganger heeft daar in het jaarlijks verslag over 1990-1992 al op gewezen, toen de archiefparagraaf voor het eerst werd geïntroduceerd. Een oorzaak is dat zorgdragers in onvoldoende mate over dergelijke managementgegevens lijken te beschikken. Een vergelijkbare conclusie wordt getrokken door de Algemene Rekenkamer bij haar vervolgonderzoek naar digitaal archiefbeheer². Ook wordt digitaal archiefbeheer nauwelijks in de archiefparagrafen verantwoord. De archiefparagraaf is inmiddels niet meer in de begrotingsaanschrijving voor 1999 opgenomen en dientengevolge leggen zorgdragers nu geen actieve verantwoording meer af over het door hen gevoerde archiefbeheer. Hoofdstuk 3 *Visie op toezicht* gaat daar nader op in.

2.5 Digitale duurzaamheid

Digitalisering heeft grote mogelijkheden voor de informatievoorziening bij de overheid. Maar de ontwikkeling is niet zonder risico's. Het digitale vraagstuk is omvangrijk en complex en het millenniumvraagstuk dat nu zo in de aandacht staat, is slechts het topje van de ijsberg. Wat grotendeels nog onder het

² Algemene Rekenkamer, Beheer en archivering van digitale bestanden, 1998, pag. 16.

wateroppervlak zit, is het behoud van digitale bestanden; en dat probleem is veel omvangrijker en op termijn ook veel ingrijpender.

Overheidsmanagers lijken zich geleidelijk aan bewust te worden van het vraagstuk en de omvang ervan. Inmiddels heeft het onderwerp Digitale Duurzaamheid een vaste plaats gekregen in het Informatiebeveiligingsberaad (IB-beraad). In dit beraad wordt interdepartementaal sturing gegeven aan digitale duurzaamheid. De Algemene Rekenkamer constateerde in 1998 dat het beleid rondom archiefbeheer van digitale bestanden traag op gang komt. De Rekenkamer komt tot deze conclusie op basis van een onderzoek³ naar de vraag, in hoeverre het beheer van digitale archiefbestanden is verbeterd sinds het Rekenkamerrapport *Machineleesbare gegevensbestanden – Archivering en beheer bij het Rijk* uit 1991.⁴

Digitalisering van informatie verloopt binnen overheidsorganisaties vaak langs verschillende, onderling gescheiden trajecten. De rol van afdelingen belast met organisatie, automatisering en informatiebeleid is daarbij altijd groot geweest. De invloed van de documentaire informatieverzorger is vaak marginaal. Het gevolg is dat bij de creatie van digitale gegevensbestanden en bij het beheer ervan veelal geen of onvoldoende rekening wordt gehouden met archiefwettelijke en vakinhoudelijke aspecten. Het ontbreekt de zorgdragers in de meeste gevallen aan praktische normen en regels. Departementen zijn daarbij ook in afwachting van de vaststelling van ministeriële regels die, zoals in paragraaf 2.1 is aangegeven, naar verwachting in 1998 worden vastgesteld, al zal deze regelgeving nog nader in de praktijk moeten worden getoetst. Digitalisering is een specialistisch onderwerp dat vraagt om innovatieve en creatieve oplossingen en concepten met betrekking tot het archiefbeheer. Dat vereist een grote mate van deskundigheid en verandering van taken. De huidige opleidingsfaciliteiten zijn nog niet in staat hierin op korte termijn te voorzien. De technische ontwikkelingen gaan bovendien in hoog tempo verder, zodat regelgeving al snel lijdt aan kortademigheid.

Het programma Digitale Duurzaamheid, een initiatief van de ministeries van Binnenlandse Zaken en OCenW, heeft in 1997 een aantal proefprojecten bij overheden ondersteund en begeleid. Daarnaast is onderzoek gedaan naar het concept 'record keeping system' in een digitale omgeving. Ook werd ondersteuning verleend aan het project Digitaal Depot, dat voorziet in een technisch concept en in procedures en voorwaarden voor de blijvende bewaring van digitale archiefbescheiden door openbare archiefbewaarplaatsen. Een belangrijke activiteit vormt de bewustmaking van de overheid voor het onderwerp. Om de organisatorische inbedding en effectiviteit van het programma te versterken, hebben de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en van Binnenlandse Zaken in 1998 besloten om het programma per 1 juli 1998 te integreren in het Advies en Coördinatiepunt Informatiebeveiliging (ACIB) van het ministerie van

³ Tweede Kamer, vergaderjaar 1997-1998, 25 970, nrs 1-2.

⁴ Tweede Kamer, vergaderjaar 1991-1992, 22 362, nrs 1-2.

Binnenlandse Zaken. Het ACIB is verantwoordelijk voor de algemene coördinatie van het programma en zal zich vooral richten op de dynamische fase van de archivering. De Rijksarchiefdienst zal zich vooral bezig houden met regelgeving, de vorming van een digitaal depot en de inrichting van een kenniscentrum digitale archivering. Beide ministeries zullen op dit terrein intensief met elkaar blijven samenwerken.

Ook in internationaal verband wordt aandacht besteed aan het onderwerp digitale duurzaamheid, onder meer in de International Council on Archives (ICA), een niet-gouvernementele beroepsorganisatie.

In december 1996 werd het DLM-Forum georganiseerd, op initiatief van de EU-lidstaten en de Europese Commissie. In vervolg daarop werd in april 1997 het DLM-Monitoring Committee opgericht. In juni 1997 vond een European Experts' Meeting on Electronic Records plaats⁵. Met een 10-punten actieplan zal het DLM-Forum zijn programma in de volgende jaren verwezenlijken. Op het programma staan onder meer bewustmaking, kennisverspreiding, opleidingsfaciliteiten en het opstellen van functionele eisen voor het beheer van elektronische informatie. Een van de eerste concrete producten in 1997 was de publicatie van de *Guidelines on best practices for using electronic information*.

2.6 Selectie-instrumentarium

Punt van aandacht blijft het periodiek onderhoud van selectielijsten. Wanneer dit niet is gewaarborgd, zal het selectie-instrumentarium snel verouderen en komt de structurele oplossing van het selectievraagstuk opnieuw in de gevarenzone. Op dit moment is het selectiebeleid zoals in het kader van het project PIVOT is ontwikkeld, nog onvoldoende structureel ingebed bij de overheidsinstellingen. Sinds 1997 ontwikkelt de Rijksarchiefdienst in samenwerking met de departementen een kaderregeling voor het onderhoud van het selectie-instrumentarium. Deze kaderregeling wordt naar verwachting eind 1998 vastgesteld.

In aansluiting op de interne beleidsevaluatie van de projectorganisatie PIVOT in 1996 zal het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen in 1998 een externe evaluatie laten uitvoeren, waarin aandacht wordt besteed aan de effectiviteit van het project, de mate waarop een en ander door de departementen wordt geïmplementeerd, en aan de eventueel noodzakelijke aanpassingen voor de komende jaren.

⁵ Zie: Rijksarchiefdienst 1997 (red), European experts' meeting on electronic records. Proceedings, Den Haag 1997.

3 Visie op toezicht

3.1 Toezicht op de naleving van de Archiefwet 1995

De Archiefwet 1995 is een cultuurwet, die tot doel heeft de archiefbescheiden die voor blijvende bewaring in aanmerking komen, te beschermen. Nederland kent geen algemene informatiewet en de Archiefwet 1995 is in dat opzicht ook van groot belang: de wet heeft immers betrekking op alle archiefbescheiden gedurende hun hele levenscyclus. Het toezicht strekt zich dan ook over de hele levenscyclus van archiefbescheiden uit.

In de Archiefwet 1995 is het toezicht voor de verschillende overheidslagen geregeld. Het toezicht op het archiefbeheer bij de centrale overheid is opgedragen aan de Rijksarchiefdienst. Het gaat hier om de Hoge Colleges van Staat, de departementen (inclusief de directies, buitendiensten, agentschappen, commissies en adviesorganen), de zelfstandige bestuursorganen en de overige overheidsorganen op centraal niveau (zoals bedoeld in artikel 41 van de Archiefwet 1995).

De bevoegdheden die de algemene rijksarchivaris heeft als toezichthouder zijn in de Awb geregeld. De minister van OCenW kan overheidsorganen een aanwijzing geven dat zij de Archiefwet 1995 dienen na te leven. Daarnaast heeft de minister, conform de Awb, de mogelijkheid om bestuursdwang toe te passen bij het niet naleven van de Archiefwet 1995.

De Rijksarchiefinspectie hanteert bij het toezicht een aantal uitgangspunten. Zorgdragers zijn zelf primair verantwoordelijk voor het archiefbeheer en dienen zichzelf zo nodig te corrigeren. De inspectie dient daarin stimulerend te zijn. Preventief toezicht neemt een belangrijke plaats in, met name algemene voorlichting over de inhoud en toepassing van de Archiefwet 1995 en over specifieke normen en eisen. De Rijksarchiefinspectie dient steeds een actueel inzicht in de stand van zaken te kunnen leveren en heeft daartoe een actieve informatiestroom vanuit het veld nodig. Er moeten duidelijke normen beschikbaar zijn waaraan de naleving van de Archiefwet 1995 kan worden getoetst.

De kernfuncties van de Rijksarchiefinspectie zijn het gericht volgen en in beeld brengen van het archiefbeheer bij het rijk, het geven van voorlichting over inhoud en toepassing van de archiefwetgeving, en het controleren van de naleving van de archiefwetgeving. Hiertoe worden de volgende werkzaamheden verricht: monitoring, voorlichting, onderzoek, inspecties, het jaarlijks verslag en beleidsadvisering aan de minister.

3.2 Het veld waarover toezicht wordt uitgeoefend

Het veld waarop toezicht wordt gehouden heeft een aantal karakteristieken en ondergaat ontwikkelingen die van invloed zijn op de aard en werkwijze van het toezicht.

In hoofdstuk 2 *Ontwikkelingen in het veld* is al een aantal ontwikkelingen gesignaleerd, die puntsgewijs samengevat luiden:

- Het veld waarover toezicht wordt uitgeoefend is zeer heterogeen samengesteld, ook ten aanzien van (de organisatie van) het archiefbeheer;
- dit wordt versterkt door de toenemende decentralisatie van het archiefbeheer bij overheidsinstellingen;
- het aantal reorganisaties en verzelfstandigingen is groot, hetgeen risico's met zich meebrengt voor het archiefbeheer;
- archiefbeheer maakt nog vrijwel nergens deel uit van een goede plannings- en controlcyclus;
- zorgdragers leggen geen actieve verantwoording af over het door hen gevoerde archiefbeheer;
- de complexiteit van het digitale vraagstuk is groot, zowel organisatorisch, inhoudelijk, juridisch als technisch; er is nog onvoldoende deskundigheid aanwezig; men onderkent de archiefwettelijke aspecten nog onvoldoende;
- er is nog in onvoldoende mate normering beschikbaar, met name op het gebied van digitaal archiefbeheer;
- het selectiebeleid zoals in het kader van PIVOT ontwikkeld, is nog onvoldoende structureel ingebed bij overheidsinstellingen.

3.3 Knelpunten en beleid

Op het terrein van het archiefbeheer zijn verschillende partijen actief: de zorgdragers als primair verantwoordelijken voor het beheer, het ministerie van Binnenlandse Zaken in haar coördinerende rol en de Rijksarchiefdienst als toezichthouder en toekomstig beheerder. Deze partijen zullen elk maatregelen moeten nemen om het archiefbeheer ook voor de toekomst - in een sterk digitale omgeving - op het vereiste niveau te brengen en te houden.

De zorgdragers zullen meer aandacht moeten besteden aan het archiefbeheer. Het is wenselijk dat zorgdragers meer dan voorheen een samenhangende visie en integraal beleid ontwikkelen en realiseren ten aanzien van informatiebeheer, en als onderdeel daarvan het archiefbeheer. Ook pleit ik voor een krachtiger coördinatiepunt voor het archiefbeheer van de administratie. Daarnaast zal ook de Rijksarchiefinspectie moeten worden versterkt om de kwaliteit van het archiefbeheer te kunnen waarborgen.

Met het ministerie van Binnenlandse Zaken, dat een coördinerende rol heeft richting de rijksadministratie, is overleg gaande over de wijze waarop gezamenlijk, via inspectie en coördinatie, de zorgdragers op hun verantwoordelijkheden kunnen worden gewezen. Een aanbeveling zou kunnen zijn, dat elke zorgdrager

uitdrukkelijk aandacht besteedt aan de kwaliteit van het archiefbeheer in de vorm van een systeem van kwaliteitsborging, zoals dat binnen de rijksoverheid meer en meer toepassing vindt. Dan kan de Rijksarchiefinspectie een effectievere rol spelen dan tot nu toe mogelijk is. Vanuit het toezicht zal ik de komende jaren dan ook intensief aandacht besteden aan integraal beleid en kwaliteitszorg door zorgdragers. In de volgende paragraaf is dat nader uitgewerkt.

3.4 Naar een kwaliteitsborging van het archiefbeheer

Een systeem van kwaliteitsborging voor het archiefbeheer is een proces waarbij de organisatie het archiefbeleid vastlegt, normeert, uitvoert, intern toetst en jaarlijks verantwoordt. Het kan een wezenlijke verbetering betekenen voor de kwaliteit van het archiefbeheer en voor de doelmatigheid van het toezicht.

Een aantal zaken wordt daarbij vastgelegd: het te voeren beleid, de organisatie van het archiefbeheer, taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden, beschrijving van activiteiten, procedures en werkinstructies, vormen van interne controle. Jaarlijks wordt verslag gedaan van de kwaliteit van het archiefbeheer.

De Rijksarchiefinspectie kan toezicht houden op de wijze waarop het kwaliteitsbeleid is opgezet en wordt gerealiseerd, toetsen op de jaarlijkse verantwoording door de zorgdrager, op de resultaten van het gevoerde beleid, en zal waar nodig concrete inspecties verrichten.

Met een systeem van kwaliteitszorg geeft een organisatie structureel vorm aan het archiefbeleid, legt dit beleid vast, voert het uit en maakt het toetsbaar. Het mes snijdt daarbij aan twee kanten. Archiefbeheer wordt bij de zorgdrager een terrein waarop structureel en actief beleid gevoerd wordt en het wordt voor de Rijksarchiefdienst veel beter en effectiever controleerbaar. Het toezicht verschuift van een eenzijdige inspanning van de Rijksarchiefdienst en van de aandacht voor incidenten naar aandacht voor structurele voorzieningen en verbeteringen bij zorgdragers.

Deze opzet sluit goed aan bij de ontwikkelingen binnen de rijksoverheid: streven naar deregulering, eigen verantwoordelijkheid, aandacht voor kwaliteitszorg en kwaliteitsborging, bevorderen van interne audits, en het versterken van het preventief extern toezicht.

Uiteraard behoeft bovenstaande schets de nodige uitwerking en onderzoek naar vorm, haalbaarheid en effectiviteit. In 1998 zal de Rijksarchiefdienst, in nauw overleg met het ministerie van OCenW, een onderzoek instellen naar de taken, positie en bezetting van de Rijksarchiefinspectie. De staatssecretaris van OCenW zal de Kamer over de uitkomst van dit onderzoek informeren.

4 Onderzoeksactiviteiten in 1997

Bij het uitoefenen van zijn toezichhoudende taak dient de Rijksarchiefdienst inzicht te hebben in de kwaliteit van het archiefbeheer bij de Hoge Colleges van Staat, de departementen, de zelfstandige bestuursorganen en de overige in art. 41, eerste lid, van de Archiefwet 1995 bedoelde overheidsorganen. Dit inzicht is een van de producten van het toezicht, dat ook nodig is om op korte en langere termijn de ontwikkelingen op het gebied van het archiefbeheer te kunnen volgen en beoordelen. Het is ook een uitgangspunt bij het opstellen en uitvoeren van het jaarlijkse onderzoeks- en inspectieprogramma van de Rijksarchiefinspectie.

In het verleden concentreerde de inspectie zich vooral op het niveau van de individuele zorgdragers. Deze werkwijze hing samen met de decentrale organisatievorm van de inspectie tot halverwege 1997 en met de prioriteit die de afgelopen jaren werd gegeven aan het ontwikkelen en implementeren van een nieuw selectie-instrumentarium. In 1988 had de Algemene Rekenkamer grote achterstanden in selectie en bewerking van archiefbestanden bij het rijk geconstateerd. Het beleid van de Rijksarchiefdienst was er daarna op gericht gezamenlijk met de departementen de achterstanden aan te pakken en voor de toekomst structurele verbeteringen door te voeren. Daarbij werd een nieuwe manier van selecteren ontwikkeld en werden voorstellen ontwikkeld voor het inrichten van het documentair informatiebeheer. Deze aanpak is vormgegeven in het project PIVOT, dat tot 2002 loopt.

De instelling van de landelijk werkende afdeling Rijksarchiefinspectie per 1 september 1997 is benut om een structurele basis te leggen voor het systematisch verkrijgen van informatie over de kwaliteit van het archiefbeheer. Daarmee wordt eveneens aan de wens van de Algemene Rekenkamer⁶ tegemoet gekomen. De Rijksarchiefinspectie zal een aantal onderzoeken voorbereiden en uitvoeren die een aantal essentiële kerngegevens opleveren. Deze onderzoeken vormen een ijkpunt voor later (vervolg)onderzoek.

Concreet zijn in het najaar 1997 twee onderzoeken van start gegaan. In de eerste plaats betreft het een onderzoek naar de archiefparagraaf in de memories van toelichting op de Rijksbegroting 1998. Doel van het onderzoek is vast te stellen op welke wijze departementen via de archiefparagraaf over het archiefbeheer verantwoording afleggen. De rapportage is in april 1998 afgerond en aangeboden aan de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen⁷. Een tweede onderzoek betreft de beheersregels waarover elke zorgdrager krachtens artikel 14 van het Archiefbesluit 1995 dient te beschikken. Doel van dit onderzoek is vast te stellen in hoeverre zorgdragers aan de verplichting tot het opstellen van beheersregels hebben voldaan, en verder wat de inhoud, kwaliteit en effectiviteit ervan zijn.

⁶ Algemene Rekenkamer, Beheer en archivering van digitale bestanden, Den Haag 1998, pag. 21.

⁷ De archiefparagraaf in de Rijksbegroting 1998, april 1998. Aangeboden aan de staatssecretaris van OCenW bij brief van 17 april 1998.

De eerste fase van dit onderzoek wordt in juli 1998 afgerond. In aansluiting hierop zal in het najaar 1998 vervolgonderzoek plaatsvinden naar de kwaliteit en effectiviteit van de beheersregels.

5 Inspecties in 1997

5.1 Agentschap van Financiën

Op 3 december 1997 publiceerde het weekblad De Groene Amsterdammer een artikel over de vondst van een deel van een kaartstelsel behorend tot het archief van de Duitse 'roofbank' Lippmann-Rosenthal & Co (Liro). Na de oorlog was deze administratie van groot belang voor het beheer en de teruggave van vermogens van joodse burgers die in de oorlog gedwongen waren hun bezittingen bij deze bank onder te brengen. Het archief stond onder beheer van het Agentschap van het ministerie van Financiën.

De kwestie trok met name de aandacht, omdat het om een buitengewoon gevoelige zaak ging: de houding van de Nederlandse overheid met betrekking tot de Joodse nalatenschappen. Centraal stond de vraag: heeft de Nederlandse staat de afwikkeling van claims destijds correct afgewikkeld, op welke wijze kan de cartotheek alsnog beschikbaar worden gesteld, en op welke punten is het archiefbeheer bij het Agentschap van Financiën tekort geschoten.

In december heeft de minister van Financiën een onderzoekscommissie onder leiding van de heer F.G. Kordes ingesteld. De commissie heeft opdracht gekregen te onderzoeken of de afwikkeling van claims destijds correct heeft plaatsgevonden en of alsnog gegevens beschikbaar komen die een nieuw licht werpen op nog openstaande claims. Ter ondersteuning van het werk van de commissie heb ik een medewerker beschikbaar gesteld voor het archieftechnische onderzoek. In het overleg tussen het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie, het Centraal Joods Overleg, het Joods Historisch Museum, het ministerie van Financiën en de Rijksarchiefdienst is overeenstemming bereikt over het beschikbaar stellen van de gegevens uit de cartotheek en de overbrenging ervan.

Daarnaast heb ik opdracht gegeven in 1998 een inspectie in te stellen bij het Agentschap van het ministerie van Financiën. Aanleiding hiertoe zijn het incident in december 1997 en nadere aanwijzingen over de onvoldoende staat van het archiefbeheer bij het Agentschap.

5.2 Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Op 3 december 1997 verscheen in NRC Handelsblad een artikel waarin het vermoeden werd uitgesproken, dat opnieuw onrechtmatige vernietiging van archiefbescheiden bij een van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten had plaatsgevonden. Eerder, in 1991 en 1995, had het selectie- en vernietigingsbeleid van de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD) resp. de Inlichtingendienst Buitenland (IDB) ter discussie gestaan. Ditmaal betrof het de Militaire Inlichtingendienst (MID).

Naderhand, in december 1996, hadden twee onderzoekers aan mijn ambtsvoorganger hun bezorgdheid geuit over het archiefbeheer bij de MID. Naar aanleiding hiervan heeft de Rijksarchiefdienst in de eerste helft van 1997 een inspectie laten uitvoeren bij de MID. Over de uitkomsten daarvan werd de minister van Defensie in juli 1997 geïnformeerd⁸. Uit het onderzoek bleek dat oneigenlijke vernietiging plaatsvond.

De Tweede Kamer stelde een onderzoek in naar de wijze waarop het beheer van en het beleid met betrekking tot de archieven van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten in Nederland heeft plaatsgevonden, en naar de wijze waarop de Kamer daarover is ingelicht. Het rapport van de daartoe ingestelde werkgroep is op 12 mei 1998 aan de Tweede Kamer aangeboden.⁹ De achtergronden van het archiefbeheer zijn in dit rapport uitvoerig aan de orde gekomen. Hier beperk ik mij tot de activiteiten die door mij met betrekking tot de inlichtingen- en veiligheidsdiensten zijn ondernomen.

5.2.1 BVD

De Binnenlandse Veiligheidsdienst heeft, in goed overleg met de Rijksarchiefdienst, een traject uitgezet voor het vaststellen van een selectielijst, waarover met de Tweede Kamer is overlegd. In oktober 1997 is de selectielijst gepubliceerd in de Staatscourant (Stcrt 1997, nr 217). In 1997 heeft de Centrale Archief Selectiedienst (CAS) een proefbewerking uitgevoerd. Dat wil zeggen dat uit het archief wel is geselecteerd, maar nog niet daadwerkelijk is vernietigd. De Raad voor Cultuur zal advies uitbrengen over de resultaten van de proefbewerking. Zoals in het vorige verslag al is aangekondigd, zal de Rijksarchiefinspectie een inspectie uitvoeren naar de juiste en zorgvuldige toepassing van de selectielijst bij de proefbewerking. Ik zal hierover in 1998 aan de staatssecretaris rapporteren en daartoe afstemmen met de Raad van Cultuur. Over de daadwerkelijke vernietiging zal vervolgens met de Kamer worden overlegd¹⁰.

5.2.2 IDB

Zoals in mijn jaarlijks verslag over 1996 is vermeld, is er in 1995 en 1996 een inspectie uitgevoerd bij het ministerie van Algemene Zaken, met inbegrip van de opgeheven Inlichtingendienst Buitenland. Het definitieve inspectieverslag werd op 2 april 1996 door de minister-president aan de Tweede Kamer aangeboden¹¹. De minister-president zegde de Kamer daarbij toe de archieven van Algemene Zaken conform de Archiefwet 1995 te bewerken en over te brengen naar de Rijksarchiefdienst. Dat traject loopt conform afspraak. Over de realisering van de overige aanbevelingen onderhoud ik contacten met het ministerie van Algemene Zaken.

⁸ Verslag van de inspectie door de algemene rijksarchivaris naar de zorg voor het archiefbeheer bij de Militaire Inlichtingendienst, onderdeel van het ministerie van Defensie, juli 1997.

⁹ Tweede Kamer, vergaderjaar 1997-1998, 25 809 nr 4 en 5.

¹⁰ Tweede Kamer, vergaderjaar 1997-1998, 25 418, nr 2.

¹¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 1995-1996, 24 400-III, nr 12.

5.2.3 MID

Uit de inspectie die de Rijksarchiefdienst in 1997 uitvoerde, bleek dat het archiefbeheer bij de MID in zijn algemeenheid onvoldoende was, zoals dat ook het geval was geweest bij de taakvoorgangers van de MID. In het overleg met de Tweede Kamer op 17 december 1997 heeft de minister van Defensie een aantal toezeggingen gedaan¹² over het archiefbeheer bij de MID.

De Rijksarchiefdienst heeft met betrekking tot de MID de volgende activiteiten ondernomen. Het Algemeen Rijksarchief adviseert over de reorganisatie van het archiefbeheer en de bewerking van de daartoe in aanmerking komende bestanden. De Rijksarchiefinspectie doet onderzoek naar de aanwezigheid van enkele specifieke bestanden (Gladio, Englandspiel en Nationaal Bureau Verbindingsbeveiliging). Sinds december 1997 vindt, onder voorzitterschap van MID, afstemmingsoverleg plaats tussen de betrokken partijen MID, het Defensie Archieven-, Registratie- en Informatiecentrum (DARIC), de Centrale Archief Selectiedienst en de Rijksarchiefdienst. De Rijksarchiefinspectie zal de realisatie van de voorgenomen maatregelen volgen en toetsen en daartoe de komende jaren een aantal inspecties uitvoeren. Om op dit punt zo actueel mogelijk te kunnen informeren, is in bijlage 1 een overzicht opgenomen van de stand van zaken met betrekking tot het archiefbeheer bij de MID per 30 juni 1998.

¹² Tweede Kamer, vergaderjaar 1997-1998, 25 809 nr 3.

6 Organisatie van de Rijksarchiefinspectie

In het vorig verslag werd de instelling van een landelijke afdeling Rijksarchiefinspectie aangekondigd, bedoeld om de wettelijke inspectietaak functioneel te scheiden van het relatiebeheer. Dit is in 1997 gerealiseerd: de afdeling is sinds 1 september 1997 operationeel. De afdeling maakt onderdeel uit van de Concerndiensten, wordt rechtstreeks aangestuurd door en legt verantwoording af aan de algemene rijksarchivaris. Daarmee wordt de zelfstandige positie van de Rijksarchiefinspectie binnen de Rijksarchiefdienst beter vormgegeven.

De Rijksarchiefinspectie plant haar werkzaamheden in een meerjarenplan en in een jaarlijks ondernemingsplan. Zij verantwoordt de uitvoering daarvan in een intern jaarverslag aan de algemene rijksarchivaris.

In de aanlooperperiode van 1 september 1997 tot 1 januari 1999 bestaat de Rijksarchiefinspectie uit een vaste formatie van 1,2 fte, aangevuld met 3,5 fte op basis van interimfunctievervulling. Per 1 januari 1999 zal de afdeling volgens de oorspronkelijke planning een definitieve bezetting van 5 fte kennen. Zoals in paragraaf 3.4 aangegeven zal in 1998 onderzoek worden gedaan naar de taken, positie en bezetting van de Rijksarchiefinspectie.

Opleidingen zijn een belangrijk aandachtspunt voor de Rijksarchiefinspectie. Gezien de voorlopige samenstelling van het team zal het opleidingstraject tot 1999 nog beperkt zijn. Vanaf 1999 zal met een volwaardig opleidingsplan worden gewerkt.

Het verslagjaar 1997 is voor de Rijksarchiefinspectie voornamelijk een periode van opbouw geweest. In de periode tot 1 september heeft een kwartiermaker de nodige organisatorische voorbereidingen getroffen. Vanaf 1 september is gewerkt aan het vormgeven van een aantal instrumenten: planning en verantwoording, monitoren en onderzoeksmethodieken. Ook is veel aandacht besteed aan de functionele afbakening tussen toezicht en relatiebeheer. Het aantal inspecties in 1997 bleef beperkt. In de periode 1 september – 31 december 1997 is ongeveer 40 % (planning 60 %) van de beschikbare uren besteed aan het primaire proces: monitoring, onderzoek, inspectie en voorlichting.

Vanaf 1998 zal aandacht worden besteed aan het ontwikkelen van kengetallen en normen. Ook wordt het systeem van monitoren verder ontwikkeld, zowel het verzamelen van gegevens over een aantal indicatoren, als de wijze om deze vast te leggen. Aanzetten daartoe zijn in het verslagjaar gemaakt. Eveneens zal onderzoek worden gedaan naar de mogelijkheden tot een systeem van kwaliteitszorg, waarop ik in hoofdstuk 3 van dit verslag ben ingegaan.

Aandacht zal worden besteed aan de wijze waarop de doelmatigheid van het toezicht kan worden gemeten. Dat is een belangrijke factor voor het evalueren van de werkwijze, producten en presentatie van de Rijksarchiefinspectie.

7 Tot slot

Archiefbeheer heeft bij de ambtelijke en politieke leiding van de departementen en zelfstandige bestuursorganen nog niet de status die het verdient. Dat leidt soms tot ernstige incidenten, waarbij de verantwoording, democratische controle en het historisch belang in het geding zijn. Die situatie zal nog verslechteren door de toenemende digitalisering van het informatiebeheer. Bij digitalisering speelt de informatietechnologie een prominente rol. De invloed van de documentaire informatievoorziening is echter nog marginaal. Gedigitaliseerde archiefbestanden voldoen daardoor in vele gevallen niet aan de beheersmatige en archiefwettelijke eisen. Veel van deze bestanden blijven zelfs volledig buiten bereik van de archiefbeheerders bij de departementen.

Deze situatie, naast het gegeven dat het totale veld heterogeen en omvangrijk is, leidt tot twee conclusies. De zorgdragers moeten structureel beleid voeren ten aanzien van het archiefbeheer door het invoeren van een systeem van kwaliteitszorg, waaronder planning en control en periodieke verantwoording. Tevens moet de Rijksarchiefinspectie worden versterkt om effectief toezicht te kunnen uitoefenen.

Beide punten zijn essentiële voorwaarden om een zo vitaal onderdeel van de centrale overheid als het archiefbeheer op een maatschappelijk verantwoorde wijze en conform de wetgeving vorm te geven.

's-Gravenhage, 4 augustus 1998

De algemene rijksarchivaris

(dr M.W. van Boven)

Bijlage 1: Stand van zaken met betrekking tot het archiefbeheer bij de Militaire Inlichtingendienst per 30 juni 1998

Aspecten met betrekking tot het archiefbeheer bij de MID

- Waarborgen voor het volgen van de wettelijke procedures bij selectie en vernietiging;
- het krijgen van duidelijkheid over de oneigenlijke vernietiging bij de MID in het verleden;
- het traject vaststelling selectielijst;
- het treffen van maatregelen ter verbetering van het archiefbeheer bij de MID;
- het bewerken en overbrengen van afgesloten bestanden van de MID;
- inzicht in het al dan niet bestaan van een aantal essentiële dossiers over inlichtingen- en veiligheidszaken.

Procedures selectie en vernietiging

In een aanwijzing van het hoofd van de MID van 12 december 1997 is het alle medewerkers van de MID uitdrukkelijk verboden documenten te vernietigen.¹³

Op verzoek van de MID is in december 1997 overleg gestart met de Rijksarchiefinspectie over de afbakening van het begrip archiefbescheiden, om op verantwoorde wijze archiefbescheiden in de zin van de Archiefwet 1995 en andere documenten te kunnen onderscheiden. Op verzoek van de secretaris-generaal van Defensie heeft de algemene rijksarchivaris hierover een uitspraak gedaan. Op basis hiervan heeft op 6 februari 1998 het hoofd van de MID een aanwijzing uit laten gaan aan alle medewerkers van de MID over het vernietigen van documenten anders dan archiefbescheiden.¹⁴ De naleving ervan is vervolgens intern getoetst en in orde bevonden.

Rijksarchiefdienst en MID hebben sinds 1991 in goed overleg gewerkt aan het opstellen van een selectielijst. In 1993 werd de selectielijst van de BVD onderwerp van gesprek met de Tweede Kamer. De minister van Defensie zegde toe dat de procedure voor verwijdering en vernietiging van MID-dossiers zou aansluiten bij de BVD-procedure. Bij de opstelling van de selectielijst voor de MID is de werkwijze voor de BVD-lijst gevolgd. De minister van Defensie en de staatssecretaris van OCenW besloten daarbij de ontwikkeling van de selectielijst voor de MID aan te houden en eerst de uitkomsten van selectielijst van de BVD af te wachten. In 1996 bestond voldoende zekerheid over het traject en is verder gewerkt aan de ontwikkeling van een selectielijst. De concept-lijst is op 30 december 1997 door de minister van Defensie aan de minister van OCenW aangeboden. De lijst heeft tot 30 april 1998 ter inzage gelegen. Het ontwerp is voor advies aan de Raad van Cultuur voorgelegd.

¹³ Notitie HMID van 12 december 1997, kenmerk DIS97006253.

¹⁴ Aanwijzing van het Hoofd Militaire Inlichtingendienst nr 011, d.d. 6 februari 1998.

Inzicht in oneigenlijke vernietiging

De minister van Defensie heeft de heer dr D. Engelen verzocht onderzoek te doen naar de aard, omvang en oorzaak van de oneigenlijke vernietiging bij de MID sinds 1987. De rapportage is op 29 april 1998 door de minister van Defensie aan de Kamer aangeboden.¹⁵ Belangrijkste conclusie daaruit is dat vernietiging geen uitgangspunt bij het archiefbeheer is geweest. Waar oneigenlijke vernietiging heeft plaatsgevonden, wordt door Engelen als oorzaak genoemd: onverschilligheid, onderbezetting, onwetendheid en onkunde. Over de omvang van de vernietiging kunnen pas uitspraken worden gedaan op basis van institutioneel onderzoek dat in 1998 wordt uitgevoerd. Uit een eerste onderzoek door de CAS blijkt in elk geval, dat meer bewaard is gebleven dan in december 1997 werd verondersteld.¹⁶

Verbetering archiefbeheer

Er zijn enkele werkgroepen ingesteld ter verbetering van het archiefbeheer. Er is een afstemmingsoverleg ingesteld, onder leiding van de MID, waarin in- en externe deskundigen participeren (DARIC, dr D. Engelen, de CAS en de Rijksarchiefdienst). Dit overleg ziet toe op de onderlinge afstemming en de uitvoering van de maatregelen ter verbetering van het archiefbeheer bij de MID. Inmiddels heeft de overleggroep een advies uitgebracht over de rapportages van dr Engelen en van de CAS.

Bewerking en overbrenging

De CAS heeft onderzoek gedaan naar de omvang, locatie en staat der archieven van de MID. De rapportage is op 29 april 1998 door de minister van Defensie aan de Kamer aangeboden.¹⁷ De CAS constateert dat meer aanwezig blijkt te zijn dan aanvankelijk werd gemeld en dat de ordening en toegankelijkheid matig tot slecht is. Institutioneel onderzoek moet uitwijzen welke bestanden feitelijk aanwezig zouden moeten zijn.

Een concept-bewerkingsplan voor de archieven is nu gereed. De minister van Defensie heeft dr Engelen verzocht institutioneel onderzoek te verrichten naar de taken en handelingen van de MID en voorgangers over de periode 1914-heden. Dit onderzoek is inmiddels gestart.

Toezicht

De Rijksarchiefinspectie zal toezicht houden op de realisatie van de plannen en op de juiste toepassing van de wet- en regelgeving. De inspectiewerkzaamheden zijn begin 1998 gestart. Het hoofd van de MID heeft in een aanwijzing de medewerkers verzocht alle medewerking aan de inspectie te verlenen.¹⁸

Bij de inspectie is een groot aantal dienstonderdelen bezocht. In zijn algemeenheid geldt, dat op alle punten inmiddels actie is

¹⁵ Tweede Kamer, vergaderjaar 1997-1998, 25 809, nr 7, Oorzaken, aard en omvang van de oneigenlijke vernietiging van archiefmateriaal van de MID in de periode 1993-1998.

¹⁶ De omvang van de papieren archiefbescheiden bedroegen ca 1400 m¹ in plaats van de eerder genoemde 400 m¹.

¹⁷ Staat der archieven van de Militaire Inlichtingendienst. Rapport van een onderzoek naar de omvang, aard, materiële toestand en toegankelijkheid van de archieven van de Militaire Inlichtingendienst en de daaraan gerelateerde archieven.

¹⁸ Aanwijzing van het Hoofd Militaire Inlichtingendienst nr 12, d.d. 2 april 1998.

ondernomen en dat het overleg en de afstemming tussen partijen constructief zijn. Ten aanzien van de archiefruimten heb ik er schriftelijk op aangedrongen¹⁹, dat de MID onverwijld maatregelen neemt ter verbetering van de beveiliging tegen brand en wateroverlast. Inmiddels is overleg gestart om te komen tot adequate maatregelen.

Ook ben ik van oordeel dat de MID de voorgenomen maatregelen ter verbetering van het archiefbeheer met kracht ter hand moet nemen. Ik zal in augustus over de sinds december 1997 getroffen maatregelen nog apart aan de staatssecretaris rapporteren.

Onderzoek naar enkele belangrijke dossiers

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft de Kamer in december 1997 toegezegd onderzoek te doen naar een aantal belangrijke dossiers betreffende Gladio, Englandspiel en Nationaal Bureau Verbindingsbeveiliging (NBV). Het is niet zonder meer duidelijk om welke stukken of archieven het hier gaat. Van begin af aan is sprake geweest van 'dossiers', meer in de betekenis van onderwerp dan van schriftelijke neerslag. De onderzoeken van dr Engelen, van de CAS en van de werkgroep-Valk hebben inzicht gegeven in de aanwezigheid van een aantal bescheiden. Een gedetailleerder onderzoek naar de omvang en aard van de bestanden zal nader onderzoek door de Rijksarchiefinspectie vergen. In dat kader vindt nauwe afstemming plaats met dr D. Engelen, die op verzoek van de minister van Defensie institutioneel onderzoek doet, en met de CAS, die de archieven van de MID bewerkt.²⁰ Het nader onderzoek van de Rijksarchiefinspectie zal plaatsvinden, zodra het institutioneel onderzoek is afgerond en de matig tot slecht toegankelijke archieven van de MID door de CAS in voldoende mate zijn ontsloten. Dat zal op zijn vroegst eind 1998 zijn.

¹⁹ Brief van 19 mei 1998, kenmerk RAI 98.117/EK/sj.

²⁰ De bewerking zal, volgens opgave van de CAS, circa zes jaar gaan duren.